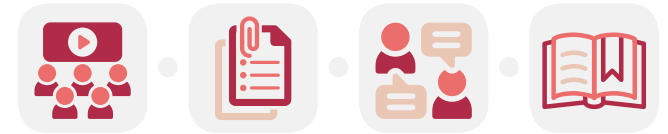

6. Супрематизм Казимира Малевича

ВПРАВА: Аналіз медійних інтерпретацій «Чорного квадрата» Казимира Малевича

Вправу можна виконати після подання основного матеріалу про модернізм і місце супрематизму в цьому художньому напрямі. Під час виконання вправи учні матимуть змогу дізнатися цікаві факти про картину «Чорний квадрат» і водночас побачити, чим відрізняються матеріали сенсаційної журналістики від тих, що написали експерти-мистецтвознавці.

Мета вправи

- » Продемонструвати учням особливості медійного трактування культурних феноменів;
- » мотивувати перевіряти інформацію з медійних джерел.

Навички з інфомедійної грамотності

- » Перевірка та порівняння джерел інформації;
- » розуміння журналістських стандартів достовірності та повноти.

Що необхідно підготувати до уроку?

- » Роздаткові картки;
- » ноутбук, проектор (для демонстрації відео).

6. Супрематизм Казимира Малевича

Для приміток:

СКАЖІТЬ: На цьому уроці ми будемо говорити про геніального художника українського походження Казимира Малевича і його шедевр, який вже понад 100 років не залишає байдужими глядачів, – картину «Чорний квадрат». Більшість людей, які щось знають про «Чорний квадрат», не бачили оригіналу на власні очі й вони не мистецтвознавці, тож дізнаються якісь деталі й тонкощі переважно з медіаджерел. Подивімося і ми, як журналісти трактують цей шедевр світового мистецтва модернізму.

ЗАПРОПОНУЙТЕ учням переглянути сюжет ТСН каналу «1+1» «“Чорний квадрат” Малевича може виявитися вишуканим плагіатом»

ЗАПИТАЙТЕ учнів:

- » Чи був цей сюжет цікавий для вас? Чому? Як би ви описали стиль подання інформації? *(Тут необхідно підвести дітей до того, що сюжет має сенсаційний характер)*
- » Чи повна інформація, подана в сюжеті, тобто, чи бракує їй чогось, на вашу думку? Що ви зрозуміли з неї? *(Інформація не повна. «Сенсація» полягає в тому, що Малевич – плагіатор, але як саме, у кого «вкрадено» ідею ми не розуміємо, жодного доказу версії про плагіат у сюжеті немає).*
- » Чи можемо ми повністю довіряти цьому сюжетові? *(Ні, ми маємо порівняти з іншими джерелами: навряд чи така сенсаційна новина, якби вона справді стосувалася ексклюзивної інформації, залишилася б непомітною для інших медіа. Крім того, посилання на «експертів Третьяковської галереї» подано без цитування, без залучень експертів з коментарями).*
- » Які саме кроки треба зробити, щоб перевірити достовірність поданої інформації у сюжеті? *(Можна почати з пошукової системи «Гугл», де ми побачимо, що інформація про плагіат Малевича з'являється тільки на сайті ТСН або в блогах людей, в інших джерелах із перевіреною репутацією ми не бачимо їх).*

ЗАПРОПОНУЙТЕ учням побути телевізійною редакцією, яка має підготувати двохвилинне ввімкнення з виставки, де експонується «Чорний квадрат». У пригоді стануть роздаткові картки. (Картки підготовані на основі статті журналістки Тетяни Філевської для сайту «Українська правда» «Все, що ви хотіли знати про «Чорний квадрат», але боялись запитати» (<https://life.pravda.com.ua/culture/2015/06/24/196184/>)).

ПРИМІТКА: Перед виконанням вправи не повідомляйте дітей про джерело інформації на картках.

 Для виконання вправи **ОБ'ЄДНАЙТЕ** учнів у шість груп і кожній видайте по одній картці. 7 хвилин учні читають і готують виступ журналістів.

КАРТКА 1

6. Супрематизм Казимира Малевича

Більш ніж сто років тому у спекотний літній день Казимир Малевич створив найвідомішу картину усього XX століття, яку всі знають як "Чорний квадрат".

Окрім рідних та Михайла Матюшина, ніхто не знав, над чим працював Малевич у своїй майстерні з квітня до жовтня 1915 року. І лише за кількома листами до Матюшина російській дослідниці Малевича Олександрі Шацьких вдалось реконструювати дату створення першого "Чорного квадрата". На календарі Малевича цей день був 8 червня 1915 року, а за новим стилем це - 21 червня.

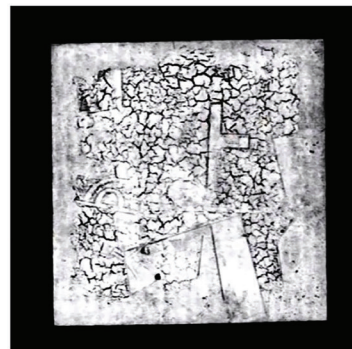
Тоді ще не було навіть назви новому художньому стилю, іконою якого стане знаменитий "квадрат" – супрематизму. А перша публічна презентація роботи відбудеться лише через шість місяців – у грудні 1915 року на "Останній футуристичній виставці картин 0,10".

Малевич намалював перший "Чорний квадрат" швидко, під дією імпульсу, миттєвого осяяння. Він навіть не встиг підготувати чисте полотно – використав те, що було під рукою, на якому вже почав малювати іншу картину. І цей початковий малюнок добре видно на рентгенограмі першого "квадрата".

"Ця робота матиме величезне значення для історії мистецтва. Те, що було зроблено інтуїтивно, приносить дивовижні плоди," - пише Малевич в листі до Матюшина. Малевич знайшов свою точку опори, свою ідеальну формулу ідеального мистецтва і все зійшлося в одному полотні. Коли пізніше його питали, що він відчував, коли писав "Чорний квадрат", він розповідав, що між ним і полотном неначе спалахували червоні блискавки.

К.Малевич. Чотирикутник, 1915 р. (авторська дата на звороті - 1913 р.). Зберігається в Третьяковській галереї.

На рентгенограмі "Чорного квадрата" 1915 року видно малюнок, який К.Малевич починав малювати раніше.

За матеріалами: Тетяна Філевська. Все, що ви хотіли знати про «Чорний квадрат», але боялись запитати. <https://lifepravda.com.ua/culture/2015/06/24/196184/>

КАРТКА 2

6. Супрематизм Казимира Малевича

Отже, 100 років тому відбулась революція у мистецтва, яку дослідники порівнюють за значенням із Ренесансом. Але якщо Ренесанс із теоцентричного (головний - Бог) зробив світ антропоцентричним (головна - людина), то Малевич вивів світогляд у відкритий космос, знімаючи земні обмеження з мистецтва, яке більше не повинно наслідувати видиму природу "реальність", яку Малевич як раз називав ілюзорною.

Малевич мріяв створити систему абсолютно вільного мистецтва – позбавленого обмежень етичної концепції, що панувала з часів Античності.

В "Чорному квадраті" немає жодного зв'язку з ілюзорним предметним світом, він є результатом чистого творчого акту, а художник стає рівним природі, адже створює щось, чого не існує в природі, створене лише власним креативним даром.

Чому не існує? Тому що квадрат – форма, що не зустрічається в природі, на відміну від кола чи трикутника. Квадрат є результатом чисто умоглядного процесу. Квадрат несе в собі рівність і баланс усіх сторін.

Малевич намалював пізніше ще кілька версій "Чорного квадрата". Усього їх існує чотири, а кажуть навіть і п'ять. Але лише той один, перший, написаний 100 років тому спекотним літнім днем у московській майстерні Малевича, стосується десятків монографій дослідників з усього світу вже понад півстоліття.

Перша виставка супрематичних робіт К.Малевича на виставці "0,10". 1915 р.

За матеріалами: Тетяна Філевська. Все, що ви хотіли знати про «Чорний квадрат», але боялись запитати. <https://lifepravda.com.ua/culture/2015/06/24/196184/>

КАРТКА 3

6. Супрематизм Казимира Малевича

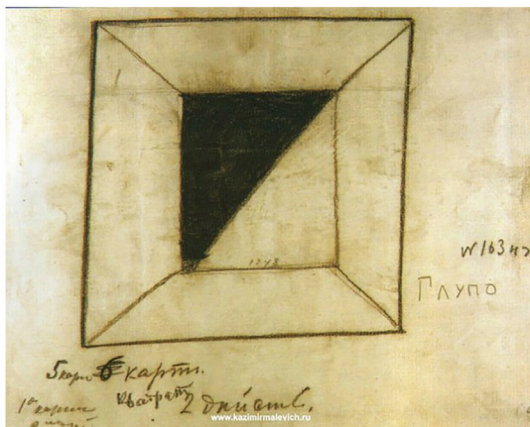
Малевич описував роботу так: "Квадрат = відчуття, біле поле = "Ніщо" поза цим відчуттям". Для художника це було ядро спрєсованих смислів, розгортанню яких присвячене було усе його подальше життя і творчість.

"Квадрат" називають іконою нового світу, нового мистецтва. В ньому як в мікрочіпі закладені смисли нової епохи та нового усвідомлення людства, нового виміру існування мистецтва.

У супрематизмі Малевич втілює модель космосу (де немає гори, долу, ваги) і єдиний спромігся виразити відчуття невагомості (до речі, слово це введене саме Малевичем, як і слово супутник у космічному значенні).

Він знаходиться в архіві Третьяковської галереї у Москві ще з 1929 року після закриття Музею живописної культури (першого музею сучасного мистецтва в СРСР, відкритого за ініціативи К.Малевича) і більшу частину свого існування схований в темній кімнаті сховища. Хоча причина банальна – поганий технічний стан роботи, але він неначе таємний скарб, що зберігають від сторонніх очей і лише обраним може пощастити побачити його вживу.

Деякі дослідники, що мали можливість побачити той перший "квадрат" розповідають про надзвичайну енергетику, яка відчувається від полотна. Фактично художник пережив щось подібне до екстатичного містичного досвіду, він відчув, що "через нього світу явилось щось велике" і під цим враженням він тиждень "не міг їсти, пити та спати".

Ескіз до декорацій футуристичної опери "Перемога над Сонцем", де вперше зустрічається чорний квадрат, 1913 р.

За матеріалами: Тетяна Філевська. Все, що ви хотіли знати про «Чорний квадрат», але боялись запитати. <https://life.pravda.com.ua/culture/2015/06/24/196184/>

КАРТКА 4

6. Супрематизм Казимира Малевича

Картина "Чорний квадрат" є власне чорним квадратом і нічим іншим. Парадокс «Чорного квадрату» в абсолютній простоті картини.

Дійсно, 99,99% людей на Землі можуть "намалювати так само": усі віком від 2-х до 120 років, будь-якої статі, раси, віросповідання, освіти, індивідуальних здібностей. Питання лише в тому "навіщо".

Навіщо комусь робити це? Український художник Микола Маценко провів іронічну акцію "В кожну хату по квадрату", закликаючи усіх бажаючих спробувати створити репліку роботи Малевича і розмістити її в своєму домі. І ніхто цього не зробив...

Художник зробив сам 100 реплік і продав 98 з них на Андріївському узвозі за символічні кошти, що ледве дорівнюють собівартості матеріалів. І ті "квадрати" Маценка є вже мистецтвом в квадраті, бо є результатом іншого мистецького твору іншого художника. І в своєму контексті говорять про зовсім інші речі, ніж хотів сказати Малевич.

Чорний квадрат може намалювати будь-хто. Це анонімна форма. Але "Чорний квадрат" єдиний в історії мистецтва і всі знають хто його створив.

М. Маценко створює репліку "Чорного квадрата" для проекту "В кожну хату - по квадрату"

За матеріалами: Тетяна Філевська. Все, що ви хотіли знати про «Чорний квадрат», але боялись запитати. <https://life.pravda.com.ua/culture/2015/06/24/196184/>

КАРТКА 5

6. Супрематизм Казимира Малевича

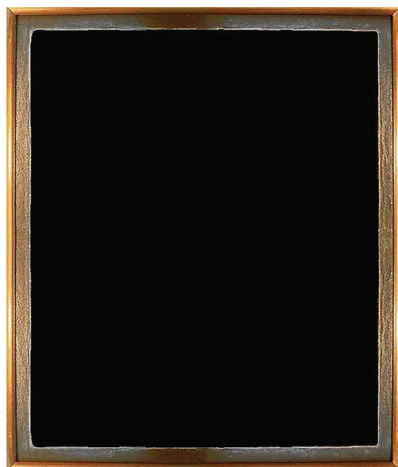
Хоча Малевич не першим використав образ чорного чотирикутника, саме він зробив його найважливішою роботою в мистецтві XX-XXI ст.

Ще наприкінці XIX ст. французький журналіст, іронічний письменник зробив серію монохромних робіт, одна з яких була чорним прямокутником і увійшла в історію під назвою "Битва негрів у печері пізньої ночі".

Відразу після знаменитої виставки "0,10" мистецьке середовище розділилось на два табори: тих, хто категорично не хотів приймати ідеї нового мистецького напрямку, та пристрасних прихильників супрематичних ідей Малевича, для яких чорний квадрат став знаменом нового життя.

Останні зробили "Чорний квадрат" своїм символом: пришивали квадрати чорного полотна на одяг, підписувались чорним квадратом, таким собі масонським Ордену Чорного Квадрата (до речі, Малевича звільнили з посади директора ПНХУКУ з обвинуваченням у містицизмі та створенні навколо себе містичної секти).

За лічені місяці "Чорний квадрат" став символом цілої епохи і зробив Малевича її ідеологом і лідером. Напевно, саме завдяки цій популярності Малевича так складно було позбутись радянській владі у середині 1920-х, коли його колеги по цеху відправляли на північ чи просто розстрілювали.

Альфонс Алле. Битва негрів у печері пізньої ночі, 1882 р.

За матеріалами: Тетяна Філевська. Все, що ви хотіли знати про «Чорний квадрат», але боялись запитати. <https://lifepravda.com.ua/culture/2015/06/24/196184/>

КАРТКА 6

6. Супрематизм Казимира Малевича

На початку XX століття світ був охоплений Першою світовою війною, людство лише мріяло про недосяжний космос, люди потерпали від епідемій та голоду, щойно з'явився перший телефон, фотоапарат, а найбільша швидкість пересування не перевищувала 100 км/год.

Тоді картина Малевича була дійсно передбаченням нової епохи безупинного руху, динамічних трансформацій усіх сфер життя.

Минуло століття, людство балансує на лезі, щоб не розпочати Третю і останню світову війну, космічні літаки бороздять простори Всесвіту, досягаючи сусідніх галактик, Земля перенаселена, адже люди навчилися лікувати майже усі хвороби, швидкісний інтернет доступний майже скрізь на планеті, швидкість пересування обмежена лише фізичними можливостями людського тіла, але досі "Чорний квадрат" ділить людство на дві категорії: тих, хто категорично не сприймає його, і прихильників, які присвячують йому монографії, фільми та навіть пісні.

Отже, ера під знаком "Чорного квадрата" переходить у друге століття, а робота видатного киянина Казимира Малевича стає ще більш актуальною.

Безпредметна композиція, написана до "Чорного квадрата", але віднесена К.Малевичем до другого супрематичного періоду, 1915р.

За матеріалами: Тетяна Філевська. Все, що ви хотіли знати про «Чорний квадрат», але боялись запитати. <https://lifepravda.com.ua/culture/2015/06/24/196184/>

ПРИМІТКА: На бажання, можете продемонструвати учням такі відеосюжети в класі або дати їх на перегляд для домашнього завдання:

- » Сюжет «Євроньюз» з виставки, де експонувалося 420 робіт Малевича. Зверніть увагу учнів, як протягом невеличкого за часом сюжету журналісти фахово розповідають і про художні напрями, до яких відносять художника, і про його творчість («Чорний квадрат» Малевича - у лондонській Tate Modern - le mag <https://www.youtube.com/watch?v=Fydc1Kxv7MI>)
- » Мультсеріал «Чорний квадрат», який у жартівливій формі розповідає про мистецтво, а саме про Чорний квадрат Малевича. <https://artsandculture.google.com/exhibit/cQKyySlWysKLw>

Для приміток:

Series of horizontal dotted lines for taking notes.

СЛОВНИК:

Достовірність – стандарт журналістики, який означає, що кожен факт, що подається у матеріалі, повинен мати ідентифіковане та надійне джерело інформації; ненадійними джерелами інформації є неперифіковані акаунти в соціальних мережах, або ж джерела, які себе скомпрометували; джерело може бути анонімне, якщо це суспільно важливий факт, а оприлюднення джерела може загрожувати його життю, здоров'ю чи професійній діяльності. Міжнародна декларація принципів поведінки журналістів закріплює, що журналіст зобов'язаний подавати інформацію, посилаючись на факти, походження яких він / вона знає (джерело – Інститут масової інформації).

Для приміток:

ДЖЕРЕЛА:

1. Філевська Т. Все, що ви хотіли знати про «Чорний квадрат», але боялись запитати [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://lifepravda.com.ua/culture/2015/06/24/196184/>.
2. «Чорний квадрат» Малевича може виявитися вишуканим плагіатом [Електронний ресурс] -ТСН (випуск за 12.11.2015) – Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=vZPSA5geOJ4>

ЗОБРАЖЕННЯ:

1. Казимир Малевич. Супрематична композиція.

Авторка вправи: Олена Тараненко

Навчальні матеріали розроблені в межах проекту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність», що виконують міжнародна організація IREX та її українські партнери: МБФ «Академія української преси» і StopFake, за сприяння Міністерства освіти і науки України і підтримки Державного департаменту США та Міністерства закордонних справ і справ Співдружності націй Великої Британії.